

ואי תימא: לא לכתוב רחמנא בתנור, ותיתי מהנד.

איכא למפרך: מזה להנד, שכך אוכל הם, בין הזרעים ובין הנבלה, תאמר בתנור שהוא כלי, ואם כן, אי אפשר ללמוד טומאת כלים מטומאת אוכלים ונבלה.

אלא, לא לכתוב רחמנא בנבלה, ותיתי מהנד.

ואם כן, יד דנבלה למה לי דכתב קרא?

אלא, אם אינו ענין ליד נבלה, תנהו ענין ליד דעלמא של אוכלין. ואם אינו ענין להוצאה, שהרי בגופייהו כתיב, תנהו ענין להכנסה.

הרי מצינו יד — להכניס, ויד — להוציא.

ישומר נלמד בקל וחומר מ"יד", וקרא דידיה אתי לצרף.

אחרים, תאמר בזרעים שאין מיטמאין אלא בהכשר. שרק אם באו מים על הזרעים הם מוכשרים לקבל טומאה, ואם כן אין ללמוד דין יד לטומאת אוכלים מטומאת נבלה וכלים.

ורחינן: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אין זו קולא בזרעים ביחס לתנור. שהרי פירות שלא הוכשרו — כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי. שההכשר בפירות הוא "גמר מלאכה" שלהם, ואף התנור אינו מקבל טומאה טרם שנגמרה מלאכתו, ואם כן, אף הכלים אינם מקבלים טומאה בלא הכשר⁽¹³⁾.

אלא פריך הכי: מזה להנד, שכך מיטמאין שלא בנגיעה, שהתנור מקבל טומאה משרץ שנכנס לתוך חללו, ואפילו לא נגע בו, וכן נבלה אינה מקבלת טומאתה ממקום אחר אלא היא הטומאה בעצמה, ואפילו אם לא נגעה בטומאה היא טמאה⁽¹⁴⁾, תאמר בזרעים שאין מיטמאין אלא בנגיעה של הטומאה בהם, ואם כן, אי אפשר ללמוד דין יד לטומאת אוכלים מטומאת נבלה וכלים.

שלא על ידי נגיעה, נבלה מטמאת אדם במשא, אף שלא נגע האדם בנבלה, וכלי חרס מטמא אוכלים באוירו, אף שלא נגעו בכלי. אך אוכלים לעולם אינם מטמאים אחרים שלא על ידי נגיעה. רש"י הוסיף, דאמרינן בפרק כל הבשר דעל במה הצד עבדינן פירכא כל דהוא. והקשה המהרש"א, מדוע רש"י החשיב את זה כפירכא כל דהוא, הרי לכאורה באמת זה נחשב לפירכא? וראה בספר שיח השדה [קונטרס ישוב הדעת] שתירץ, שאין הפרכות שוות, שהרי מה שהנבלה טמאה בלא נגיעה זהו משום שגופה טמא, ומה שכלי חרס נטמא משרץ שלא בנגיעה זהו משום שמקבל טומאה מאוירו, ואין כאן צד השהו

13. ראה להלן עמוד ב' שכתבנו בשם החזון יחזקאל, שבוה נחלקו רב ורבי יוחנן האם יש יד להכשר, כלומר, האם דין הכשר הוא משום גמר מלאכה, או שהוא דין מדיני קבלת הטומאה.

14. גירסת רש"י היא "מיטמאים שלא בנגיעה", כלומר, שהם מקבלים טומאה שלא בנגיעה. והקשה הרש"ש, הרי מצינו כן גם בטומאת אוכלים, שהרי האוכלים מקבלים טומאה מאהל המת, ומאויר כלי חרס, ומבית המנוגע, אף שאינם נוגעים בדבר המטמא?

ולכן כתב לפרש על פי גירסתנו "מטמאים שלא בנגיעה", כלומר, שהם מטמאים אחרים